

10 Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_018.

11. Орлюк О.П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 59-74.

12. Про авторське право і суміжні права: Закон України № 3792-ХІІ від 23.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

13. Штефан О. О. Правовий режим використання сирітських творів. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 2 (2). С. 184-191.

14. Піхурець О. В., Литвин С. Й. Розвиток правового регулювання відносин, пов'язаних із використанням «сирітських творів» в Україні та країнах Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 44(1). С. 81-86.

Акулов Юліан Вікторович

аспірант кафедри інтелектуальної власності

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ТВОРЦЯ У СФЕРІ ОБМЕЖЕННЯ МАЙНОВИХ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

Одним із конституційних прав, яке має фундаментальне значення для розвитку інтелектуального потенціалу, є право громадян на захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності (ст. 54 Конституції України).

Обрання належного способу захисту має важливе практичне значення, оскільки дозволяє не лише задовольнити інтереси правовласників, а й впливає на можливість задоволення позовних вимог. Як свідчить аналіз судових справ у сфері захисту авторських прав попри широкі можливості щодо обрання належних способів захисту, позивачі не завжди правильно визначають способи захисту відповідно до способу та виду порушених прав, внаслідок чого позовні вимоги залишаються без задоволення.

Розкриваючи різні доктринальні підходи до розподілу способів захисту цивільних прав на загальні та спеціальні, Кот О.О. слушно зазначає, що характер способу захисту як загального чи спеціального має значення і повинен використовуватися виключно при вирішенні конкретного спору та

впливає на виявлення належного способу захисту порушеного права. Метою виокремлення цих способів є визначення серед декількох можливих чи обраних уповноваженою особою належного та ефективного для захисту конкретного порушеного суб'єктивного права з урахуванням особливостей конкретних спірних матеріальних правовідносин, що і виступає критерієм для цієї класифікації [1, с. 100].

Отже ефективний спосіб захисту спрямовано на швидке та якісне досягнення результату, на який розраховує сторона, звертаючись з позовом до суду. Поряд із загальними критеріями, які використовуються для встановлення ефективності та належності способів захисту в кожному окремому випадку слід виходити з обставин справи та умов, за яких права порушено.

Розглядаючи порушення авторських прав у сфері вільного використання творів, слід зазначити, що це позадоговірні відносини, відповідно способи захисту прав, пов'язані з визнанням договорів недійсними, розірвання договірних відносин тощо не є належними способами захисту.

Обрання способу захисту порушених авторських прав у сфері вільного використання творів та обмеження майнових прав залежить від таких обставин: категорія порушених прав (майнові та/або немайнові); способу неправомірного використання твору; наслідків неправомірного використання творів; мети, яку бажає досягти автор (правоволоділець).

Задоволення позовних вимог щодо захисту авторських прав в свою чергу залежить від: відповідності обраних способів захисту способу порушення авторських прав; доведеності факту неправомірного використання творів, ефективності обраних способів захисту.

При зверненні за захистом порушених прав важливе значення має розмежування презумпції авторства та презумпції винного порушення авторських прав. Презумпція авторства не потребує доведення авторства, якщо автор надав належне підтвердження використання твору під власним іменем (псевдонімом), що дозволяє встановити взаємозв'язок між творцем і твором. Презумпція авторства при цьому не звільняє від підтвердження належними доказами порушення авторських прав внаслідок неправомірного використання творів. В свою чергу презумпція винного порушення авторських прав підлягає спростуванню особою, дії якої визнаються неправомірним використанням творів.

Серед способів захисту авторських прав, які вбачаються ефективними при порушенні авторських прав у сфері вільного використання творів, слід

виділити: відшкодування немайнової шкоди, опублікування інформації про порушення авторських прав (щодо захисту немайнових прав) та відшкодування майнової шкоди (щодо захисту майнових прав).

Враховуючи, що порушення авторських прав відбуваються у сфері вільного використання творів, яка передбачає обмеження дії майнових авторських прав, вбачається більш доцільним перш ніж звертатись за захистом порушених прав до суду, впроваджувати практику альтернативного вирішення спорів. Це дозволить сторонам знайти обопільно вигідне рішення щодо умов використання творів, зменшити ризики подальших порушень та конфліктів у сфері авторського права.

Слід звернути увагу, що при виникненні спорів щодо використання результатів творчої діяльності сторони переважно звертаються до судових процедур їх вирішення. Чинників, які обумовлюють такий вибір сторін чимало, зокрема низька інформаційна обізнаність щодо інших способів врегулювання спорів, недовіра до таких способів, залежність виконання рішень, прийнятих сторонами за межами судових процедур виключно від волі. Разом з тим, в умовах сьогодення коли доступ до правосуддя крім завантаженості суддів також ускладнено введенням воєнного стану, особливої актуальності набуває розширення практики врегулювання спорів у сфері авторського права за допомогою альтернативних способів врегулювання спорів.

Відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством економіки України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності щодо співробітництва у сфері інтелектуальної власності від 5 жовтня 2021 року одним із напрямів визначено співробітництво з метою імплементації Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності щодо альтернативного вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності, вчиненого 28.09.2018 р. [2].

Важливість впровадження широкої практики застосування різних способів альтернативного врегулювання спорів, які виникають у сфері обмеження майнових авторських прав та вільного використання творів на нашу думку обумовлено таким. Як вже зазначалось у сфері вільного використання творів важливим є досягнення балансу інтересів користувачів та правовласників. Надмірна монополізація використання творів зі сторони творця чи його правонаступників не лише є шкідливою, а й відносно неможливою в сучасних умовах. Мета створення результатів творчої діяльності має, крім першочергово задоволення потреб й інтересів творця,

також й досягнення певних соціальних аспектів (культурних, духовних, наукових тощо). Тому політика відкритості й доступності творів має забезпечуватись на рівні законодавства. З іншої сторони нечіткість критеріїв вільного використання творів призводить до перевищення дозволених меж. При цьому таке порушення може відбуватись як навмисно, так і через відсутність досвіду та оціночний характер законодавчих положень. Як засвідчив аналіз окремих судових справ про порушення авторських прав не завжди позови про захист авторських прав підлягають задоволенню, зокрема й через недоведеність їх порушення. У зв'язку з чим звернення сторін до переговорів, медіації чи інших способів альтернативного врегулювання конфліктів дозволило б: швидше вирішити спірні ситуації; знайти оптимальне вирішення способів, меж та сфери використання творів на умовах вільного використання творів; з'ясувати правомірність дій користувача; визначити можливі шляхи усунення допущених порушень.

Список використаних джерел

1. Кот О.О. Спеціальні способи захисту суб'єктивних цивільних прав. *Право України*. 2017. № 1. С. 91-100.
2. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством економіки України та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності щодо співробітництва у сфері інтелектуальної власності від 5 жовтня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-21?find=1&text=%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%82#w1_1

Бондар Павло Вадимович,

аспірант кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДНОСИН ШЕРІНГУ АВТОМОБІЛЬНОЇ ПОЇЗДКИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Війна в Україні прямо або опосередковано вплинула на всі сфери суспільного життя. Структура автомобільних перевезень в умовах воєнного стану зазнала тектонічних змін через вплив одразу декількох факторів: